

DOBRIŠA CESARIĆ (1902 — 1980)**Ivo Frangeš**

Smrt, jedna od vjernih tema svake velike poezije, pretrgla je i zanosni pjev Dobriše Cesarića. Čuvajući posljednju stražu kraj lijesa pjesnikova — negdje u visini njegova srca — ponavljao sam, u sebi, nepovezano, zagrcnuto, njegove svima znane stihove i slike. Stojeći tako u onoj mrtvačnici najuglednijih, gdje nas, tužne, oblijeću sjene voljene i poštovane, sjene bez kojih bi nam život ostao lišen pravog ozbiljnog sadržaja, uvjeravao sam se, ponovno, u istinitost sumornih riječi Paula Valéryja: kako prošlost čvrstim zagrljajem obuima sadašnjost. Pa ako vrijedi njegova tvrdnja da su mrtvima samo živi uporište, da su misli nas živih njihov jedini put do svjetla, do života, onoga života koji je bio njihova kratkotrajna radost, pravo je da mi živi očitujemo mrtvima svoj dug i priznamo kako je — i nama kao i njima — samima, bez njih, život nemoguć. Potvrda me je dočekala odmah pred mrtvačnicom, kad je, Šerbedžijom sugestivno kazana, kroz sve nazočne prostrujala *Pjesma mrtvog pjesnika*:

*Sav život moj u tvojoj sad je ruci.
Probudi me! proživjet ćemo oba ...*

Cime to pred vratima života kuca pjesnik što upravo odlazi na ročište s vječnošću? Što znači, nama živima, njima sutrašnjima, ta skromna knjižica stihova koja nas, kao čudesni *carillon*, pri svakom otvaranju, obasiplje znanim, dragim zvucima: ljepotama i snovima, zanosima i ljubavima, nadama i uspomenama, strepnjama i iskustvima ... A poezija i nije drugo već u ljepotu zgusnuto iskustvo.

Bilo je očito: upravljen vječnosti, otputivši se nepovratno zemnim grudama i travama veselim, prepušten igri mjesečine i sunca, pjesnik sad stoji na čelu beskrajne kolone budućih koji će ga — u satima sumnje i bola, u osvijetljenim trenucima raskošnog slavlja i tihog zanosa — oživljavati onakvim kako su ga

znali ovi što ga, uvijena u zastavu stiha, na lafeti njegovih strofa, tronuti prate na odmorište.

— Treba li reći da je umro pjesnik? — pitao se, u drugačijem smislu i u drugačijoj prigodi, voljeni njegov Trubač sa Seine. Odista, je li to trebalo reći ovima koji su to potvrdili svojom tugom i svojim dolaskom? Ili onima koji će se, kao i mi, suvremenici pjesnikovi, u budućnosti, smirivati u zagrljaju pjesnikovih rima, u neistrošivoj magiji njegovih riječi. O ne, za pjesnika će trajno svjedočiti njegove pjesme...

Rodio se Dobriša Cesarić 10. siječnja 1902, u Slavonskoj Požezi, ali je prvo, školsko djetinjstvo proveo u Osijeku, gradu za koji su vezane njegove najranije uspomene. Propjevao je brzo: već 1916. Prve je stihove objavio u đaćkom listu »Pobratim«, dok mu je pjesma *Buđenje šume* tiskana 1920. u Begovićevoj »Kritici«, kad se Cesarić upisao na sveučilište. Već 1923. on je priznat pjesnik: »Savremenik« mu objavljuje antologijske pjesme *Kad budem trava*, *Skrivena bol* i *Tiha bolest*. Poznanstvo s Miroslavom Krležom i suradnja u »Književnoj republici«, od 1924, definitivno utvrđuju njegov glas. Otada, Cesarić se javlja redovito, malim brojem pjesama ali gotovo uvijek nepogrešive cjelovitosti. Godine 1932. objavljuje — u vlastitu izdanju — knjigu stihova *Lirika* koju odmah Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti nagrađuje kao najbolju pjesničku zbirku godine. Na natječaju Društva hrvatskih književnika, između prispjelih 137 pjesama, nagradu odnosi Cesarićev *Trubač sa Seine*. Godine 1951. Jugoslavenska akademija bira ga za svoga pravog člana. Zbirku pjesama *Osvijetljeni put* objavljuje 1953; za nju, iduće godine, dobiva nagradu Saveza književnika Jugoslavije. Nagradu Vladimir Nazor primio je dvaput: 1965. za zbirku *Izabrane pjesme*; 1969. za životno djelo. Umro je nakon duge bolesti, 18. prosinca 1980, u Zagrebu.

Zastupljenost u domaćim i stranim antologijama lirike, prevođenje na strane jezike, kritičke ocjene, društvena priznanja, nagrade, odlikovanja, samo su vanjski izraz neprekinute, više nego polustoljetne nazočnosti Cesarićeve umjetnosti u našoj književnosti, u našoj kulturi i, što je za pjesnika ponajvažnije, u brojnom čitateljstvu kojemu Cesarićevo ime, vrlo često, znači sinonim same poezije. Pjesnik stroge, zatvorene i brižljivo dotjerane forme, jednostavna, upravo gnomičkog izraza, Cesarić je, u izvjesnom smislu, nastavljač A. B. Šimićeve težnje za sažetim, što funkcionalnijim izrazom. Maleno obimom ali bogato značenjem i vrijednošću, djelo mu je, u tom vidu, srodno s djelom Vladimira Vidrića. Prihvatajući od Šimića ideal pročišćena iskaza, Cesarić je ostao vjeran Vidrićevim iskustvima, osvjedočen da je *vis superba formae* glavna značajka trajne umjetnosti. Krećući se u granicama tradicionalne metrike, lišivši svoj pjesnički jezik

hinjene patetičnosti koja se tako često i tako lako prikriva zvučnošću rime, ojačan čitanjem i prevođenjem ruske i njemačke klasične poezije (Puškina i Ljermontova, Goethea i Heinea, pa Jesenjina i Rilkea), izražavao se Cesarić cizeliranim a gipkim stihovima, pjesmama u kojima je toliko obične istine, svakodnevnog iskustva i bliskosti naravnom, običnom izrazu, da je njegova poezija prirodno odjeknula u nepreglednom broju čitatelja; poput starih melodija koje svatko pozna i svatko realizira na svoj, individualni način, kao vlastitu tvorbu i vlastitu istinu. Upravo po toj neposrednoj »primjenljivosti«, zahvaljujući kojoj poezija postaje neotuđivom potrebom i pojedincima kojima nije svakodnevni zanos, vinula se ona do jednog od nepobitnih dokaza o trajnom životu umjetnosti uopće. Čitatelji su s oduševljenjem i razumijevanjem prihvatili ovu poeziju jednostavnih istina i dubokih iskustava (*Voćka poslije kiše, Oblak, Mrtva luka*), proživljenog, istinskog ljubavnog čuvstva (*Povratak, Slutnja, Mala kavana, U svjetlosti*), iskrene čovječnosti i prisna socijalnog protesta (*Vagonaši, Mrtvačnica najbjeđenijih, Balada iz predgrađa*), čudesne, sudbinske povezanosti čovjeka s krajolikom i izmjenom godišnjih doba u njemu (*Početak proljeća, Predjesenji dan, Jesenje jutro, Zapis o zimi, U sušon, Mjesečina*), u času kad se tim osjećajima nametao stereotipiran izraz i konvencionalno značenje. Uvjerljivošću dikcije, toplinom pristupa, istinitošću izraza, Cesarićeva lirika ne samo što je zadala neprebolan udarac banalnosti, nego se u isti mah vinula na vrhunce suvremenoga hrvatskog pjesničkog izraza.

Nestanak Dobriše Cesarića iz naše sredine gubitak je što se mora osjetiti. Pjesnik bolnih rastanaka i odlazaka, koji su najava ovoga konačnog (*Željeznicom, Što mi je govorio pariski vlak, Kod vagona, Poludjela ptica*), čuvstveni elegičar neumitne velike noći (*Kad budem trava, Pjesma mrtvog pjesnika, Proljeće koje nije moje, Mrtvac*), pjesnik Dobriša Cesarić krenuo je na novu, zadnju plovidbu. Haronova korablja otežala je od pokojnikove dragocjene popudbine stihova: odlazi pjesnik, čuje se šum crne vode, tiho siječe veslo vodu, a mi, privremeno na ovoj obali, ostajemo pogruženi, bezglasni, nijemi; ali ojačani Dobrišinim govorom punim darova. Darova koji su jedna od skupocjenosti hrvatske književnosti.